

Aangepaste versie Visie Document Nicolaas Kerk, Oktober 2020

Het oorspronkelijke document is geschreven eind 2017, herhaaldelijk besproken in de kerkenraad en ook besproken in vier gemeente bijeenkomsten, een gemeente bijeenkomst met de Classis predikant en van de kerkenraad met de Classis predikant.

1. Achtergrond informatie en geschiedenis

a. Het eiland Vlieland

Vlieland is het op één na kleinste bewoonde Nederlandse Waddeneiland en heeft ongeveer 1.100 inwoners. Het ligt op anderhalf uur varen vanaf Harlingen, de aankomstplaats van de veerboot. De economie van het eiland bestaat vrijwel geheel uit de toeristische sector. Er kunnen maximaal 7.200 toeristen tegelijk verblijven. Daarnaast is er een jachthaven. De veerboot zet jaarlijks ong. 210.000 toeristen over. Van de 7.200 toeristische slaappleaatsen bevinden zich er 4.000 op beide kampeerterreinen, waar slechts tenten zijn toegestaan, er zijn geen (sta-)caravans. Het toeristenseizoen ziet een sterke piek in juli en augustus. Buiten die maanden zijn de kampeerterreinen bijna niet in gebruik en zijn er (dus) maximaal 3.200 gasten in hotels en recreatiewoningen. In de weekeinden is het eiland in de regel het gehele jaar door druk bezocht door toeristen. Januari en februari zijn de stilste maanden tegenwoordig.

In 2020 was de situatie natuurlijk anders door de corona crisis.

b. Gemeente en kerkenraad

De gemeente is (zeer) klein: er zijn ongeveer 15 Vlielanders (incl. kerkenraad, kosteres etc.) die regelmatig naar de kerk gaan. Daarnaast is er een groep van ong. 10 personen die een enkele keer in de kerk komt en/of regelmatig een vrijwillige bijdrage overmaakt. De actieve leden zijn tussen de 40 - 60, de anderen zijn ouder.

In de ledenadministratie zijn meer namen opgenomen. Het zijn doop- en belijdende leden die niet (meer) betrokken zijn bij de kerk. Het aantal op de meest volledige lijst is 169. Uitnodigingen voor bijeenkomsten gaan naar de meest geïnteresseerden en is 104 groot.

In de regel worden gemeente bijeenkomsten door maximaal 24 mensen bezocht.

Voorganger

De gemeente heeft in 2008 ds. Frans Weeda kunnen beroepen, mede door een subsidie van de landelijke kerk van € 12.000 per jaar. De omvang van de predikantsplaats was 80%.

Ds. Weeda is eind juni 2020 met emeritaat gegaan en heeft het eiland verlaten.

De predikant nam de pastorale zorg voor z'n rekening. Die zorg strekte zich nadrukkelijk ook uit tot de niet-kerkelijke inwoners van Vlieland, en alle gasten. Het meest zichtbaar is die zorg voor buitenkerkelijken tijdens begrafenissen waar regelmatig de voorganger gevraagd werd leiding en invulling te geven aan de afscheidsbijeenkomst.

Ds. Frans Weeda gaf ook sinds 2009 vanuit de kerkelijke gemeente les in "levensbeschouwelijke vorming" aan enkele groepen van de openbare basisschool, de enige basisschool op het eiland, wat erg gewaardeerd werd.

Met ingang van 2013 is de landelijke subsidie geëindigd en moest de gemeente de volledige kosten van de predikantsplaats zelf bij elkaar brengen.

Actieve vrijwilligers

- er zijn momenteel 4 kerkenraadsleden die ambtsdrager zijn en twee leden die geen ambtsdrager zijn waarvan 1 niet (meer) op het eiland woont.
- 1 vrijwilliger die als kosteres functioneert.
- 1 vrijwilliger die wekelijks de kerk en het gastenverblijf schoon houdt.
- een echtpaar organiseert de gastpredikanten en de organisten.
- er is een groep die in het toeristenseizoen de kerk eenmaal per week openstelt voor bezichtiging.
- Er is een kleine groep die functioneert als gastvrouw bij begrafenissen en een klein aantal vrijwilligers die dan de geluidsinstallatie bedienen (de meeste uit deze groep zijn ambtsdragers).

c. Eredienst

Tot nu toe wordt op iedere gewone zondag een eredienst gehouden. Op de vrije zondagen van de predikant en nu interim predikant komt er een gastpredikant naar Vlieland die ondergebracht wordt in een hotel. De gastpredikanten komen uit de breedte van de kerk: naast PKN bijv. ook Doopsgezind, Baptist of Remonstrant. Op Vlieland is niemand woonachtig die het orgel kan bespelen. Iedere week komt een organist naar het eiland uit diverse plaatsen, die, overigens, graag komen om te spelen. Verder is er een min of meer vaste organist die in Kimswerd woont en regelmatig een groot deel van de speelbeurten voor z'n rekening neemt. Vele organisten komen graag naar Vlieland en tot nu toe is er nooit een probleem geweest met het invullen van de organisten plaats.

De diensten worden naast de gemeenteleden veel bezocht door toeristen. In het toeristenseizoen zijn dat er soms meer dan 100, buiten het seizoen al snel enige tientallen. Vrijwel altijd zijn er (ruim) meer gasten als gemeenteleden in de dienst. Onder deze gasten zijn veel die regelmatig terugkeren. Een deel heeft een recreatiewoning op het eiland. Velen doneren ook aan de kerk op Vlieland en/of krijgen ons kerkblad toegestuurd. We noemen deze betrokkenen nog steeds "Vlielandvaarders", een titel die al in de jaren 1960 is gebruikt door de toenmalige voorganger de heer Loerakker. Het aantal van deze "Vlielandvaarders" loopt echter snel achteruit voornamelijk omdat de gemiddelde leeftijd steeds hoger wordt.

Er zijn, afgezien van in het toeristenseizoen, nauwelijks kinderen of jongeren in de diensten. Er wordt sinds enige jaren niet meer actief een kinderneven- of oppasdienst aangeboden, door gebrek aan vrijwilligers, maar vooral kinderen.

Wekelijks worden de bloemen uit de dienst bezorgd bij inwoners van Vlieland als steun bij ziekte of als meelevens bij vreugdevolle gebeurtenissen zoals geboorten.

Zevenmaal per jaar wordt het Heilig Avondmaal gevierd waar iedereen genodigd wordt, meestal lopend, soms in een kring, afhankelijk van het aantal personen aanwezig.

d. Diaconie

De diaconale activiteiten beperken zich tot de wekelijkse collecte en de afdrachten via het landelijke rooster (Kerk in Actie) en een tiental activiteiten specifiek voor de Provincie Friesland. In speciale gevallen zoals calamiteiten wordt hiervoor gecollecteerd. Incidenteel wordt enige financiële ondersteuning verleend aan inwoners van Vlieland. Twee van de huidige ambtsdragers zijn diaken en actief in hun functie.

e. Gebouwen

De gemeente is eigenaar van 3 gebouwen:

- het kerkgebouw is een kruiskerk uit 1647, maar de oorspronkelijke een zaal-kerk is gebouwd in 1605, een van de eerste kerken gebouwd als protestantse kerk en is nu een rijksmonument. De kerk is bijzonder met oude graven, een kansel dat typisch 17de -eeuws is en vele aandenken uit de historie van kerk en het dorp Oost-Vlieland. De koonluchters zijn uniek. De kerk wordt genoemd de Nicolaas kerk, omdat op dezelfde plek een kapel heeft gestaan, zover als bekend vanaf 1200, en werd de St. Nicolaas kapel genoemd.
- De staat van onderhoud is goed. Het onderhoud etc. wordt begeleid door de Stichting Beheer Kerkelijke Gebouwen Friesland te Leeuwarden. De capaciteit is vanwege de brandveiligheid door de KR bepaald op max. 250 bezoekers.
- De pastorie is gebouwd in ong. 1910. Er is een studeerkamer voor de predikant. De staat van onderhoud is redelijk en verbeterd in de zomer van 2020.
- Aan de pastorie is in 1997 een zelfstandig gastenverblijf gebouwd met een capaciteit van 4 personen. Het wordt gebruikt voor het huisvesten van gastpredikanten en/of –organisten.

f. Financiën

In het oorspronkelijke document wordt verwezen naar de jaarrekeningen en de (meerjaren) begroting die ook op de website te zien zijn. Veel is er inmiddels veranderd. Dit valt op dit moment buiten deze samenvatting.

g. Overig

Naast de wekelijkse erediensten kunnen de volgende zaken benoemd worden:

1. Bij vrijwel iedere begrafenis op Vlieland (ong. 15 per jaar) wordt de kerk gebruikt om de afscheidsbijeenkomst te houden. Naast de kerk ligt het kerkhof (gemeentelijke openbare begraafplaats, met ook een Commonwealth begraafplaats met voornamelijk RAF gesneuvelden uit de tweede wereldoorlog). Dit zijn meestal begrafenissen van niet-kerkleden. De “vorige” predikant werd vaak gevraagd om de afscheidsdienst te leiden en in te vullen. Dat zijn meestal ook gelegenheden waaromheen de pastorale zorg van de kerk ook gewaardeerd wordt door niet-kerkelijke bewoners van Vlieland. Op 4 mei wordt de kerk gebruikt voor de herdenkings bijeenkomst en is gevuld tot maximale capaciteit. De bijeenkomst wordt gevolgd door kransleggingen en het

leggen van bloemen door de schooljeugd bij alle oorlogsgraven. Deze bijeenkomst kon niet doorgaan in 2020.

2. De kerk is door de burgerlijke gemeente aangewezen als huwelijkslocatie. Hier wordt vooral gebruik van gemaakt door niet-eilanders die speciaal naar Vlieland komen om te trouwen.
3. Er is een kerkblad dat eenmaal in de twee maanden uitkomt. Het wordt huis-aan-huis verspreid op Vlieland en toegezonden aan ong. 180 geïnteresseerde Vlielandvaarders aan de vaste wal. Het blad werd in het verleden grotendeels geschreven door de voorganger. Er staan ook bijdragen in van bijv. de katholieke pastor uit Lekkum.
Het is bekend dat het door velen op het eiland wordt gelezen.

4. De kerk heeft een website en diensten zijn via het internet te volgen.
5. In het verleden werden in juli en augustus gedurende ongeveer 6 zondagen in de kerk middagdiensten gehouden door de zomercommissie van de Gereformeerde Kerken Vrijgemaakt. Sinds 2018 houdt deze commissie geen vroege zondagochtend bijeenkomsten meer, maar bezoeken de leden van deze kerken zo veel mogelijk de ochtenddienst (dit is zelden het geval geweest in 2020 toen officieel de kerk gesloten was en later alleen een beperkt aantal kerkgangers toegestaan was).

Eenmaal per maand is er een Rooms-Katholieke viering in de kerk. Soms is dat een Heilige Mis door de pastoor uit Noordwest-Friesland, anders een Communiedienst van Woord en Gebed door de pastor uit Lekkum.

6. De “vaste” organist organiseert 15 – 20 klassieke concerten in de kerk, meest in de zomerperiode. Hij doet dat werk grotendeels zelf, maar wordt geholpen door een groepje vrijwilligers, die deels ook anderszins kerkelijk actief zijn. De concerten hebben een hoog kwaliteitsniveau en zijn zeer gewild, vooral bij toeristen.

Deze concerten zijn niet doorgedaan (Corona) in de zomer van 2020.

7. Het kerkgebouw is een beeldbepalend gebouw aan het Kerkplein. Ook veel niet-kerkelijke Vlielanders beschouwen het als “onze” kerk: de betrokkenheid bij het gebouw is in woord tamelijk groot.
8. In de praktijk zijn er (nog) geen niet-kerkelijke inwoners van Vlieland betrokken bij het beheer en instandhouden van het gebouw.
9. Van mei tot september is de kerk open op woensdagen van 10:00 tot 12:00. De openstelling wordt verzorgd door een groepje vrijwilligers.

2. Oordeelsvorming

a. Algemeen

Ondanks het feit dat er iedere zondag een eredienst is, beginnen de problemen zich duidelijk af te tekenen. De actieve gemeente is erg klein geworden, en het aantal betrokken vrijwilligers is nauwelijks voldoende om alle activiteiten te realiseren. Het vertrek van de predikant eind juni 2020 is zeker een aderlating.

Als kerk zijn we ook in hoge mate een “toeristengemeente” geworden. We denken wel dat dat een kracht is. We bepalen ons daardoor meer dan in het (verdere) verleden niet alleen tot de plaatselijke gemeenschap maar we verhouden ons ook nog nadrukkelijker tot onze gasten, hun vreugde en noden, en tot de wereldkerk.

b. Eredienst en pastoraat

De eredienst en het pastoraat zijn de kern van het kerk-zijn. Het pastoraat is ook gericht naar niet kerkleden en komt sterk tot uiting bij uitvaarten en ziekten.

Uit de discussies onder de kerkenraad en met gemeenteleden is duidelijk geworden dat men de “kathedraal” functie van de kerk het belangrijkste vindt. Deze functie is zo genoemd naar aanleiding van een stukje in *Het Ouderlingen Blad* (februari 2018, nummer 1089) over de mogelijke functies van de kerk. In de discussies van de kerkenraad werd duidelijk dat eredienst alleen niet genoeg is. Er is een link eredienst en pastoraat. Gezegd werd dat als pastoraat stopt de kerk niet volledig is. Dit betekent dat een vast aanspreekpunt als een heel belangrijk punt werd gezien. Op Vlieland betekent dit voor de dominee bekend zijn met en vertrouwen van de bevolking hebben.

Uit de bijeenkomsten met de gemeente blijkt dat de meesten willen dat de kerk op Vlieland onafhankelijk blijft, dus bijvoorbeeld niet samengaat met een andere gemeente. Voor een aan te stellen predikant wordt gezien dat de eisen/verwachtingen niet in detail geschetst moeten worden maar dat de situatie hier als een uitdaging geschetst moet worden. De term pionier plaats is vaak genoemd maar dit is toch een te geladen concept. Het vertelt wel dat het een uitdaging is.

Volgens de Classis is het niet mogelijk een dominee te beroepen omdat de gemeente te klein is. Onze taak is hier creatief over te denken omdat we als kerk door willen gaan. Financieel is er geen belemmering omdat eind 2019 de Stichting Kerksteun Vlieland is opgericht met als doel het pastorale werk voort te kunnen zetten en met de financiële mogelijkheid dit ook daadwerkelijk te doen.

Als overgangperiode is besloten voorlopig “pastors-in-residence” uit te nodigen om het kerkenwerk voort te zetten.

c. Kerkgebouw

Als kerkgemeenschap wordt het kerkgebouw nadrukkelijk ook ter beschikking gesteld aan niet-leden, aan andere inwoners van Vlieland, maar dat al het werk in en rond het

gebouw (zowel uitvoerend als beleidsmatig en organisatorisch) alleen door kerkmensen wordt gedaan. Tot nu toe lijkt de betrokkenheid van Vlielanders bij het kerkgebouw vooral theoretisch: men zegt het wel maar het blijkt verder (nog) niet daadwerkelijk.

We hebben daarom moeten zoeken naar een vorm waarin de zorg voor het kerkgebouw daadwerkelijk een verantwoordelijkheid is van de gehele Vlielandse gemeenschap en niet alleen als een last ligt bij de Vlielandse kerkleden. Dit is bereikt door de oprichting van de Stichting Nicolaaskerk. Een gebruikers-overeenkomst is in voorbereiding en het bestuur, dat een doorsnee is van de Vlielandse bevolking, wordt samengesteld.

In de gebruikersovereenkomst wordt uitdrukkelijk gezegd dat de kerkelijke gemeente blijft bestaan en dat alle kerkelijke activiteiten gewoon doorgaan. Buiten deze zal de kerk voor andere doeleinden worden gebruikt maar met in acht neming van het karakter van de kerk. Dus met voldoende respect voor de historische aard van het gebouw en het feit dat het altijd een kerk is geweest en zal zijn. Er zullen dan ook geen (andere) activiteiten plaats vinden op alle zon- en andere kerkelijke feestdagen, en in de stille week tussen Palmpasen en Pasen.

Alle details zullen verder aan het eind van het jaar uitgewerkt worden. De Stichting gaat dan officieel van start begin 2021.